

PANUN pakinoita

SOTKAMON LUONTO on aina saanut minut ihastumaan. Muistan aina ensivaikutelmani — sanan voi tässä ottaa yksilöllisenä ja monikollisena — aidosta Sotkamosta. Siitä antaa Vuokatin asema, jonka kautta sinne yleensä mennään, vain kalpean kajastuksen, mutta sinivihreä taivasta tavoitteleva vaara näkyy kuitenkin jo sinnekin. Lähdetään siitä kirkolle tai Kajaanin tietä ja viimeainittuaikin kumminpuolin järven hyvänsä, näkemukset, kokemukset ovat hyvin samankaltaiset. Sotkamon kirkonkylän sijainti on varmaankin maisemien puolesta ihanteellisimpia mitä ajatella saattaa, parhaita koko maassa. Vesiä vilkkuu kahta puolta, kun pääkylän läpi ajetaan, ja jos ei vilku puolilla, väikyy edessä tai takana. Eteläpuolella ovat Sapsojärvi (Hiukkoineen) ja Pikku Sampsojärvi, niiden takana Kiantojärvi (Suomussalmella Kianta-), pohjoispuolella

Pirttijärvi ja pieni Sotkamojärvi, etäämpänä Kiimasjärvi.

Vuokatin asemalta lähtee, kuten sanottu, tie Kajaaniin kahden puolen järven. Järvi on Nuasjärvi. Sen itäpäässä haarautuu vanha tie yli Naapurivaaran, jyrkkänousuinen ja siis myös jyrkkälaskuinen tie Kontiomäelle. Varsinkin Naapurivaaralta Sotkamoon päin laskeuduttaessa tämän tien näkymät ovat suorastaan maalauksellisia ja näköala järvelle ihanteellinen. Mutta ei jää jälkeen näköala toiselta puoleltakaan järven katsottuna. Tarvitsee nousta ja laskea vain pari mäkettä Vuokatin asemalta vaaran juurelle ja siinä avautuu jo Nuasjärvi sinisine vesineen, monine saarineen ja siintävinen vaaroinen. Ensivaikutelmani tästä näköalasta on jatkuvasti tuoreena mielessäni. Oli sota-aika ja juhannuksen alushetki, kun Kapakan isännän seurassa ensimmäisen kerran Vuokatin juurelle nousin. Karjankellojen kalke kuului alhaalta tuuheasta koivikosta, kuului silloin, niinkuin nytkin, kun yksinäni poljin vuosien varrella tutuksi tullutta tietä. Matka piti taaskin Kapakan taloon ja Vaarankylään.

Vaarankylän harvat toispaikkaiset tietävät eikä ihmekään, sillä Vaarankylän tie poikkeaa päätiestä ja näyttää vievän lohduttoman tuntuisen korpeen. Hieman yksitotisena kylätie jatkuu kolmisen kilometriä, kunnes yhtäkkiä Vuokatin rinte tulee näkyviin. Tie nousee harjanteelle pitkänä suorana ohi vaaran ja kylän ensimmäisen talon. Mäen alla on jo lehmisavu tutunomaisella aitosuomalaisella tuksullaan lausunut tulijan tervehdulleksi. Mäen päällä kaikki muuttuu. Vieläkin riipaisee vatsanpohjaa myöten, kun tuolle paikalle tullen ja muistuu myös elävänä mieleen se juhannuksen aatonaaton aattoilta, kun Vaarankylän maiseman ensimmäisen kerran näin. Ehkäpä on tällaisia vaarankylä Suomessa paljonkin, mutta — mutta...

Vuokatin läntisen rinteen ja sen erinimisten nyppylöitten al-

la, saaririkkaan luonnonkauniin Jormasjärven loivahkosti laskeutuvalla rantarinteellä levittäytyy mäeltä tarkkailevan eteen suomalainen kylä. Siinä on järvi, siinä niemet, saaret, kaukana Korholanmäki ja vaarojen vyö. Monet kerrat piti Kapakan kamarissa kesken syönninkin pysähtyä tuota maisemaa katselamaan ja katseli sitä päivän kilossa tai keskiyön iltamyöhän harsoissa, aina se lämmitti. — Lukija on arvattavasti ehtinyt huomata, että nimi Kapakka tässä on kunniallinen talon nimi. Mistä lie nimensä perinyt, se ei ole täysin tiedossa. Ehkäpä on edellispolvien ja -omistajien aikana jotain »pruukattu!» Kainuun kansa, niin myös Sotkamon ja minun mielestä erikoisesti Vaarankylän, on rehtiä, verkkaisuudessaankin vilkasta, paikoittain hyvinkin puheliasta ja maailmanmenosta kiinnostunutta. Seuranpito ei käy koskaan ikäväksi ja oma osuutensa siihen on kielellä. Kainuun murre on niin hyötysää, että sitä ei väsy kuuntelemaan. Vaarimme esimerkiksi, joka sanoo olevansa kurikkakymmenellä, on hyvä esimerkki tämän rikkaan murteen käyttäjistä eikä jää jälkeen emäntänsäkään, joka sen puolesta tässä Kesälän verannalla oman emäntäni kanssa Sotkamon asioista juttelee. Se kai pitäisi tuokin sanoa värikkäämmiin, niinkuin kainuulainen yleensä sanoo. Ei hän tyydy sanomaan, että joku johonkin menee, vaan hän »männä tökittää» tai »männä pölökyttelö» tai peräti »männä roiskii» tai »räpsii.» Puhuminen kai siis ilmaistaisiin, että »puhua pölöpättää!» Jokainen meneminen, oleminen, sanominen ja toimittaminen valaistetaan toisella kuvaavalla verbillä.

Jormasjärven rantatormällä on myös Jormala niminen huvilapalsta, jota lähes neljäkymmentä vuotta on isännöinyt tohtori Kaarlo Meisävalnio. Täällä Jormalassaan tämäkin rehtori lakkaa olemasta rehtori ja muuttuu pelkäksi luonnonystäväksi, josta luonnonrakkaudesta ja harrastuksesta toisaalta kyläkin oli aikanaan seurauksena, että hän hankki rehtoriutensa Sotkamon kasvistoa tutkimalla.

Niinkuin on Vaarankylä sijaintinsa puolesta kylien kylä, niin kyllä ovat sitä sen järvirinteen huvilatkin. Ilmankos kertoi huvilan rakennuttaja ja ensimmäinen asuja, taiteilija Werner Åström haastattelijalleen, että hän poikavuosien retkillään löysi »erään pohjoisen tienouen, joka sittemmin oli kaksivuotisen — vv.1906—08 — hedelmällisen luomiskauden näyttämönä, Sotkamon Vaarankylän». Haastattelija toteaaakin tämän kiintymyksen ja viihtymisen olleen merkkinä vaistovaraista yhteenkuuluvaisuuden tunteesta kotiseutuun. Vieraillessani Vaarankylässä, missä hyvänsä tutuista taloista, tai lukiessani nyt jonkun vuoden jälkeen uudelleen tuota Åströmin haastattelua ja taiteilijakuvaa, minusta tuntui, että elämäyksen ja muiston paljossa ovat yhtäläisiä. »Ja oli minulla muudan saunakuva, siinä oli miehiä tulossa alastomina saunasta. Ja joku kuva lehmisavusta ja muuta sellaista...»

Terveisiä sinne Vuokatin rinteelle!

P a n u

PS — Edelliseen pakinaan lipsahti sen Kainuun marssin kohdalla kuitenkin väärin, mikä paleltuneenkin musiikkikorvani olisi pitänyt sanoa, jos vain hetkeksi olisi asian kohdalle pysähtynyt. Tässä Kiannon »Kuulkaa korkeimme kuisķintaa» laulamme kolmannessa säkeistössä näinikään: »Nosta jo rintaasi uskomus uus...» Siitä »maauskosta» eli »maanuskosta», niinkuin se johonkin on oikein painettunakin ja sen perusteella väärin opetet'u, niin sen on laulun tilaaja, Kajaanin Maanviljelysseura, tämä nyt juuri suurta juhlaansa viettävä, muuttanut ikäänkuin maahenkisemmäksi. Kirjailija on kuitenkin sanonut, että se pitää laulaa »uskomus», joka siinä on sellainen vertauskuvallinen sanonta.

S a m a